

Grenaa
Folkebibliotek

JYSKE BYER OG DERES MÆND

R. J. HØJFELDT:

GRENAA BY

**GRENAA BIBLIOTEK
GRENAA**

NATIONAL-FORLAGET

INDEHAVER: S. SCHØNNING
BRØNSHØJ-KØBENHAVN

1918

J. K. RASMUSSEN

AUNING

Auning ligger ca. 22 km. Øst for Randers, der hvor Randers — Ryomgaard-Banen og Randers—Grenaa Landevej skærer hinanden. Det er utvivlsomt gammel Fjordbund, Byen ligger paa, idet der efter al Sandsynlighed i henfarne Tider var Sejlads fra Randers Fjord forbi Auning og ud i Kolindsund. Jordbunden er ganske flad, for det meste sandet og fattig. Rejser Blæsten sig i tørre Tider, hvirvler den de gulgraa Sandskyer mod Himmelen, som var det „Samun“, der for over Ørkenen.

— „Ja“, — udbrød en Auning-Bonde en Gang — „da jeg købte Gaarden var der ca. 40 Tdr. Land; men nu er en Del af den vist blæst væk!“

At „Auningerne“ i gamle Dage var lige saa fattige som den Jord, de beboede, derom vidner tydelig nok det gamle vidt kendte Mundheld: „A æ fræ Ohning, Gud bejer 'et.“ — Maaske har ogsaa den usselige Bonde haft Aarsag til at sukke under det Aag, Naadigherren paa det nærliggende „Gl. Estrup“ lagde paa ham.

Om Gl. Estrup vides bl. a., at Grev Geert — „den kullede Greve“ — fordrev Ejeren, Hr. Anders Jensen fra Borgen; men at Grev Geerts Sønner tilbagegav ham den Aaret 1340. Nitten Aar derefter ødelagdes Borgen af Valdemar Atterdag. Gl. Estrup har kun været i Brock'ernes og Skeel'ernes Besiddelse. Jens Andersen Brock, der var Danmarks Drost, døde paa Gl. Estrup 1408. Den bekendte Bondeplager, Eske Jensen Brock, døde 1441. Lave Brock — bekendt for sin Voldsomhed — nedhuggede Borgeren Niels Paaske i Randers 1468. Sidste Mand af Slægten var Rigsraad Eske Brock, der døde 1565. Hans Datter, Ide, var gift med Jørgen Skeel til Soelstrup; han døde 1631. Dennes Søn var Alchymisten, „den rige Christen Skeel“, som døde 1688. Endnu sidder Skeel'erne (Scheel'erne), hvis Slægt er stor, paa Borgen. Den sidste Besidder var nylig afdøde Lehnsgravinde Christiane Scheel, hvis Søn, Lehns greve Christen Scheel, nu bliver Stamhusbesidder paa Gl. Estrup.

Indtil for et halvthundrede Aar siden bestod Auning af 7

„Helgaarde“, 5—6 „Halvgaarde“ og nogle Huse. Byen laa samlet i Kirkens, Hospitalets og den gamle Skoles umiddelbare Nærhed, i det Omraade man nu kalder „Gammel Auning“. Af „Helgaardene“ er endnu 1 tilbage samt 2 Stuehuse. 2 „Huse“ findes ligeledes endnu.

Da Gaardene i sin Tid overlodes Bønderne til Selveje, kostede hver „Helgaard“ — uden smaaligt Hensyn til, om dens Jordtilliggende var paa 120 eller paa ca. 160 Tdr. Land — 1300 Rigsdaler, altsaa knap 10 Rigsdaler pr. Td. Land. Kun en mindre Part af Jorden var under Plov; det meste laa hen i Lynghede, Mose, Sivkær og sligt, og tjente især til Græsning for Faar. Disse vogtedes i Flok af en gammel Byhyrde, hvem Byens Dreng skiftevis maatte ledsage og være til Hjælp derude. Paaliggende Maade vogtedes „Fæet“ i Eftersommeren, da det ad den Vej, der endnu i daglig Tale kaldes „Fæ Løbet“, og den Gang var inddiget, dreves ud paa de fattige Overdrev.

Gl. Estrup.

Besætningen paa en „Helgaard“ bestod i Regelen af et Par smaa, magre Krikker, 2—3 Køer, et Par Kalve og nogle Faar. I Marken saaedes et Par Tdr. Rug, og dyrkedes desuden Boghvede og Kartoffler. Udvikling og Fremvækst var der ikke meget af. — Ak, hvem vilde vel til „Ohning“! — Der var jo ganske vist Skovene og Mosen; men Skovene hørte til Herregaarden og var især Jagtomraade, og i Mosen skar hver Ejer kun de Tørv, han selv havde Brug for. Folk andre Steder fra fik dog ogsaa Lov at skære sig Tørv i Auning-Bondens Mose, imod at han som Betaling ydede Halm og anden Fourage, som Auning altid var fattig paa.

Til Trods for de trange Kaar var Auningerne dog et muntert, noget sangvinsk Folkefærd, med Evne til at ryste Bekymringerne af sig — den samme Evne siges den nulevende Slægt i Auning ogsaa at besidde. — Naar Auning-Bonden i ældre Tider om Efteraaret agede nogle enkelte Tønder Rug til Randers, følte han sig som en ren Velhaver, saa sagde han ikke „Oh-

ning" men Auning, som de fine udtalte det. — „Se, a æ fræ Auning; vil I kjø Sæd-Row?" sagde han. Da han tidlig om Morgenen knirkede til Randers med sin Rug, hylede den skrobelige Pindevogn: „Det piner mig! Det piner mig!" „Du skal blive smurt, naar vi kommer til Randers," lovede Bonden; men han glemte det gerne. Naar han i højt Humør om Aftenen var paa Hjemvejen, „hvilrede" Hjulene højlydt: „Do loved mæ nued; a fek 'et it! Do loved mæ nued; at fek 'et it! — Ved Foraarstide var det slojere med Bondens Humør; thi hans Salgsprodukt paa denne Aarsens Tid var kun Træ-Aske. „A æ saamæn fræ Ohning — vil I kjø Træ-Aahsk?" hed det nu.

Postvognen fra Grenaa til Randers passerede daglig gennem

Auning og aflæssede Posten i Gl. Estrup Kro og Købmandshandel, hvor man saa kunde hente sin Post, om man vilde, Postvognen fra Auning kørte kun een Gang ugentlig til Randers.

Det vil let skønnes, at det var en Begivenhed af Rang,

da Jernbanen 1876 kom, og der blev Station i Byen. „Ny Auning", der nu er en ret anelig og ret køn Stationsby med ca. 120 Ejendomme og nu har opslugt ogsaa „Gl. Auning", var slet ikke til den Gang. Kun 3 af de nuværende Ejendomme i „Ny Auning" — Skomager Petersens, P. A. Pedersens og pens. Lærer Pedersens — var opført for Stationen. Byens Musikker, Palle Andersen, var en Mand med Initiativ; han søgte og fik Beværterbevilling og opførte Auning Gæstgivergaard — et lille Hus paa 7 Fag — lige overfor Stationen samme Aar, som Banen aabnedes. Palle var selv Vært det første halve Aars Tid, hvorefter han solgte Geschäften til N. Fischer, der i de 25 Aar, han var Gæstgiver i Auning, udvidede og drev Forretningen op paa Højde med Gæstgiverier i Almindelighed paa lignende Pladser.

„Gaarden"s nuværende Indehaver, M. Brøgger, byggede i 1909 „Theatersal". Denne, der rummer 4—500 Mennesker, er Byens største Modelokale.

1877 byggede nævnte Palle Andersen den Ejendom, som Manufakturhandler Chr. Stampe nu har og driver Forretning i. Det var Kommis Jens Hansen hos Kromand og Købmand Larsen, Gl. Estrup Kro, der samme Aar, som Ejendommen var opført, etablerede sig der som Manufakturhandler. Aaret efter byggede den unge Larsen — en Søn af nysnævnte Kromand og Købmand — den Ejendom, som nu Købmand C. F. Gerstrøm har, og etablerede en betydelig Forretning, særlig i Kolonialvarer. Der havde iøvrigt allerede den Gang været drevet Hørkramhandel i Auning i „Skovriderstedet", som forlængst er forsvun-

C. F. Gerstrøms Forretningsbygning.

det. Denne Handel, der først drevs af Jens Andersen og siden af Søren Mikkelsen, ebbede under de nye Forhold snart helt ud. Larsens Forretning voksede stadig, og da Ejendommen med Inventar og Lager nedbrændte i 1883, byggede Larsen straks igen paa samme Plads, saaledes, at de ydre Betingelser — Lokaler, Indretning etc. — blev betydelig bedre end før, og hidførte gode Betingelser for yderligere Udvikling af Forretningen. Det var imidlertid især under Larsens Efterfølger N. K. K. Nielsen, og da navnlig under dennes Broder og Eftermand nuværende Bankdirektør H. P. Nielsen, Auning, at Forretningen tog Fart og voksede til en virkelig stor Landforretning i Kolonial, Korn, Støbogods og Trælast. H. P. Nielsen solgte i 1906 Forretningen til dens nuværende Indehaver, Købmand C. F. Gerstrøm, der yderligere har drevet den op, udvidet, bygget om og

bygget til, saa Ejendommen nu med Hovedbygning, Lagerbygning, Stalde, Tømmerskure, Mølleri o. s. v. danner et helt imponerende, selvstændigt Kompleks midt i Byen.

Omtrent fra samme Tid som nævnte, stammer ogsaa Købmand Rich. Foersoms Kolonialforretning, hvis første Indehaver var Købmand Mogensen; den næste var fornævnte Høker S. Mikkelsens Søn, J. Mikkelsen; den tredje Indehaver var Rudolf Rasmussen, der i 1897 afstod Forretningen til Købmand R. Foersom, som i 1914 fik en ny Afdeling — Materialhandel med eget Butiksløkal — føjet til. Foersom er en Mand med mange Interesser udover det, der angaar Butikken. I nærværende Sam-

Rich. Foersoms Kolonialhandel.

menhæng skal saaledes til Eksempel nævnes, at han — navnlig i Aarene 1905—08 — byggede et stort Antal Ejendomme baade i Auning og andre Steder. Han har bygget ikke mindre end 12 Huse i Auning By og 11 Statshuse paa Auning og Taarup Marker. For Tiden har han bl. a. kastet sig over Tørveproduktion i større Stil.

I Begyndelsen af Firserne oprettedes Auning Brugsforening med Bødker I. S. Rasmussen som Uddeler; men da „Brugsen“ ikke vedblivende kunde klare sig i Konkurrencen med Købmandsforretningerne, maatte den efter en halv Snes Aars Forløb nedlægges. I. S. Rasmussen fortsatte imidlertid paa egen Haand Forretningen med Kolonial- og Manufakturvarer i de samme Lokaler, indtil han 1912 rejste sin ny 2-Etagers Ejendom „Hækkely“ ved Siden af den gamle og derefter etablerede Forretningen som „Flensborglager“. Som en mere underordnet

Gren af Forretningen fortsættes imidlertid ogsaa Kolonialforretningen.

Kolonialhandel Nr. 4 i Auning startedes i 1906 af Købmand R. Højholt, og skønt man skulde tro, at tre Forretninger af den Slags maatte være mere end nok, trives Højholts Forretning særdeles godt og har saaledes godtgjort sin Eksistensberettigelse paa Pladsen.

Foruden „Flensborglager“, der væsentligst er Manufakturforretning, findes der i Auning to andre Forretninger i Manufaktur. Den ældste og største er Købmand Chr. Stampes, der nu har sine fulde 40 Aar paa Bagen. Den var kun lille og beskedent, da Stampe i 1903 overtog den; men under hans dygtige Ledelse gennem det svundne Aaremaal er den vokset frem til noget virkelig betydeligt i sin Art.

I 1910 etablerede Cyklekandler P. A. Pedersen sig som Bog-, Papir- og Galanterihandler i Auning. Hans Enke fortsætter Forretningen, der har vundet sig en stor Kundekreds og et smukt Omdømme.

Uhrmager og Blikkenslager J. F. Rasmussen, der i flere Aar forud havde drevet Forretning andet Steds i Byen, opførte 1904 sin ny 2-Etagers Ejendom paa Byens Hovedgade, og grundede her en Isenkramforretning, der nu ejes og drives af Sønnen, R. Rasmussen.

1914 aabnede Th. Andersen sin store og moderne Fedevarerforretning, der trives udmærket og har Kunder fra en vid Omegn.

Det var forøvrigt Kommissionær R. Pedersen „Frost“, der nogle Aar i Forvejen havde startet den første Forretning med Fedevarer paa Pladsen. Denne var imidlertid allerede nedlagt, da Th. Andersen begyndte.

N. Busks Cykleforretning har den korte Tid, den har eksisteret, vundet sig en fremragende Position blandt de snart mange af den Slags „Forretninger“ i Auning.

Er Handelsstanden rigt repræsenteret i Auning, og kan det siges, at den indtager en smuk Stilling, saa gælder dette ikke ringere Grad om Haandværkerstanden, hvortil vel nok de sidstnævnte Næringsdrivende nærmest maa regnes. Der findes for Tiden mindst 4 Muremestre, 3 Tømrermestre, 2 Snedkermestre, 2 Malermestre, 2 Smedemestre, 3 Skomagermestre, 2 Skrædermestre, 2 Sadelmagere, 2 Bagere, 2 Slagtere, Karetmager, Blikkenslager, Gartner, Barber, Vadskerier Systemer o. m. a.

Byens ældste Muremester, S. Karlsen, der har haft Murerarbejdet ved en Mængde af Ejendommenes Opførelse i Auning,

H. P. Nielsen, Bankdirektor.

C. F. Gerström, Købmand.

har virket paa Pladsen som Mester i 37 Aar og er endnu ivrigt optaget af sit Haandværk.

Senior blandt Mestrene i Tømrefaget er den endnu virksomme N. Nielsen (Jepsen), der har været Mester i 40 Aar, og har udført Tømrerarbejdet ved de fleste Huse i Byen — deriblandt Mejeriet og de nye anselige Skolebygninger.

J. M. Berings solide Møbel- og Bygningssnedkeri er den ældste Forretning af sin Art paa Stedet, idet den har eksisteret i ca. 25 Aar.

N. Chr. Jensens Snedkerforretning, der i de sidste Aar har udviklet sig paa et mere specielt Omraade og er i Færd med at gaa over til overvejende Fabrikdrift, skal senere nærmere omtales.

Som før nævnt var allerede den af Skomager S. N. Pedersen beboede Ejendom paa Hjørnet af Landevejen og Gjesingvejen opført før Banen kom. Det var daværende Skomager i Auning, Rasmus Laursen, der byggede den, og begyndte den Skomagerforretning, som han i 1886 afstod til S. M. Pedersen. Denne har siden fortsat Virksomheden paa samme Plads, har ombygget og udvidet, saa Forretningen nu efter Landsbyforhold og i Betragtning af, at der findes to Skotojsforretninger til i Auning, er meget anselig m. H. saavel til Lokaler som til Udvalg og Lager.

Ogsaa N. B. Jensens Skomagerforretning har en anselig Alder paa Pladsen, idet Jensen for 41 Aar siden nedsatte sig som Skomagemester i Auning og i 39 Aar har drevet Forretningen der, hvor den endnu drives.

Bager O. Nielsen etablerede sig som Bager og Konditor i

N. Chr. Jensen, Fabrikant.

Rich. Foersom, Købmand.

Auning for 40 Aar siden, og byggede 1883 sin nuværende Ejendom, hvori Forretningen endnu drives af den gamle Mester og 2 Sønner og fremdeles hævder sig som den betydeligste Bagerforretning, skønt der i en Aarrække har været drevet et ingenlunde ubetydeligt Bageri Nr. 2 i Nærheden. Dette sidste, der nu paa 8de Aar drives af Bager og Afholdsvært N. Sams, har nu vundet sig et godt Navn og en betydelig Kundekreds.

P. H. Sørensen nedsatte sig i 1894 som Slagtermester i Auning under meget beskedne Forhold. 4 Aar efter byggede han sig den Ejendom, hvori han endnu bor og driver sin Forretning, der nu er meget betydelig. Sørensen, der tillige er Kreatur- og Ejendomshandler, er en overordentlig dygtig Forretningsmand, har vundet sig en god og anset Stilling.

En „self-made-man“ blandt Auning-Borgerne, som ogsaa maa nævnes, er Rasm. Petersen „Frost“, der nu i ca. 15 Aar har drevet Forretning, som Barber og „Rejse-Kommissionær“. „Frost“ har „fra bar Bund“ paa eget Initiativ, ved medfødte Evner og Energi formaaet at skabe sig en Stilling og en Position i Byen, der afvinder ham alles Agtelse og Tillid.

Mellem Haandværk og Industri eller paa Overgangen fra dette til hint, staar førnævnte Snedkermester N. Chr. Jensens Forretning. Den startedes under meget beskedne Kaar i lejede Lokaler i 1901. 6 Aar derefter byggede Jensen sin nuværende Ejendom med Værksted og Butikslokale. Det blev imidlertid, eftersom Forretningen udviklede sig, nødvendigt at bygge til baade opad og udad. I de sidste Aar er der især lagt Flid paa Fremstilling af Fjeder- og Spiralmadrasser, Spiralsenge, samt Sy- og Tobaksborde til Videreforhandling. Dette Speciale har nu antaget saa store og solide Former, at der maa udvides langt ud over, hvad de hidtidige Pladsforhold tillader. Jensen har derfor andet Steds i Byen købt sig Byggegrunde, paa hvil-

ken for Tiden en stor 2-Etagers Fabrikbygning med ca. 1000
□ Alen Værksted-Gulvflade opføres.

„Auning Savværk“ anlagdes 1901 af Greve Jørgen Scheel, nuværende Ejer til Gl. Ryomgaard og Stamherre til Gl. Estrup. Nogle Aar senere anlagdes ogsaa Høvlemaskine paa Værket, der gaar støt og godt, og beskæftiger en lille temmelig fast Stab af Arbejdere. Virksomheden ledes af de første Aar af Greven selv. De sidste Aar har der været ansat Bestyrer paa Værket.

Auning Mejeri byggedes samme Aar som Savværket. I Aarene forud havde Mælkeproducenterne i Auning leveret deres Mælk til forskellige Mejerier i Nabolaget. Nu stiftedes altsaa

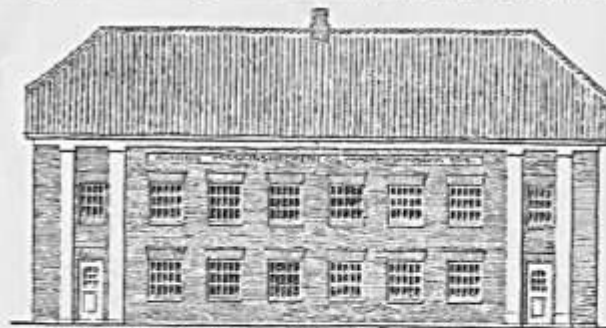
N. Chr. Jensens Mobelforretning og Madrattsfabrik.

„Auning Andelsmejeri“, der begyndte sin Virksomhed kort efter Nytaar 1902, og efter 10 Aars Forløb — i 1912 — maatte udvides og moderniseres ved Ombygning, Tilbygning, Indlægning af nye Maskiner etc. Mælkemængden, der i 1902 var ca. 1 Mill. Pund, er siden steget mere end til det tredobbelte, og Mejeriets Detailsalg andrager nu omtrent 30,000 Kr. aarlig. Det er vel overflødt at bemærke, at der i Mejeriet er indrettet offentlig Badeanstalt. — $\frac{3}{4}$ Aar efter Mejeriets Start blev Mejerist P. Rejnholt antaget som Bestyrer. Han beklæder endnu Pladsen, som han med anerkendt Dygtighed og Samvittighedsfuldhed udfylder.

Auning Cementstøberi, der for godt en halv Snes Aar siden anlagdes af Murer V. Thorst, ejes og drives nu af Købmand C. F. Gerstrøm. Der fremstilles Mursten, Brøndsten, Tagsten og Kloakrør.

Auning Kartoffelmelsfabrik eller, som den hedder, „Dansk Kartoffelmelsfabrik A/S“, indtager dog ubetinget Førstepladsen blandt de stedlige industrielle Virksomheder. Den anlagdes 1916, og begyndte sin Virksomhed sidst i December samme Aar. I sin første Sæson omdannedes her 30,000 Tdr. Kartoffler til Mel af fin og udmærket Kvalitet. I indeværende Sæson — der er Fabrikens 2den — naar man endog op paa 70,000 Tdr. Kartofflers Formaling.

Det er en Fornøjelse at være Vidne til den Fart og Drift, der er over dette ret storstilede, moderne Foretagende, for hvilket Købmand C. F. Gerstrøm er en overordentlig dygtig, altidaarvaagen, men hensynsfuld Direktør, der staar i det smukkeste

Auning Maskinsnedkeri og Madrattsfabrik. (N. Chr. Jensen).

Forhold til den dygtige, solide Stab af unge Arbejdere i Virksomheden.

Som en speciel Industrigren, der i de senere Aar — og da navnlig siden Kulknapheden paa Grund af Verdenskrigen er indtraadt — har udviklet sig saa at sige med kæmpeskridt, er Tørveproduktionen. Mange, mange Millioner gode Tørv „laves“ nu aarlig i Auning Mose. Mange Hundrede Vognladninger og mange Tusinde Læs ruller nu hver Sommer — og næsten Vinteren med — herfra ud i den vide Verden. Mange, der aldrig før tænkte paa sligt er nu bleven Mosebrugere og har taget Tørveproduktionen op. Til Underretning — og maaske Forfærdelse — for kommende Slægter skal anføres, at Tørvene nu koster 12 Kr. pr. Tusinde i Mosen. Hvad maa de da ikke koste Forbrugerne fjernt fra Mose-Egnene, naar de svimlende Vognmands- og Jernbanetakster kommer paa?

Nærmest i filantropisk Hensigt oprettedes i 1874 paa dav. Lærer i Auning, J. M. Laursens Initiativ, „Auning og Omegns

Spare- og Laanekasse", særlig beregnet paa at fremme Spar-sommelighed blandt mindrebemidlede og skaffe dem lette Laane-vilkaar. Institutionen, der indtil Aar 1912, altsaa gennem 38 Aar havde Stifteren, J. M. Laursen, til Formand, fort en rolig og stille, men god og solid Tilværelse, og var for en halv Snes Aar siden naaet op paa et Aars-Indskud af noget over 30,000 Kr., skønt „Banken“ den Gang allerede var i fuld Virksomhed og i nogen Grad i Følge Sagens Natur maatte staa som Kon-kurrent. Siden 1913 — og da især i de sidste 3 Aar — har

Dansk Kartoffelmelsfabrik Akts.

der været stor Fremgang. Regnskabet fra sidste Aar, 1917—18, figurerer saaledes med 83,000 Kr., hvoraf de 73,000 er Indskud. Reserverne udgør nu 8,200 Kr.

Da J. M. Laursen i 1912 paa Grund af Alderdom maatte afgive Sparekassens Ledelse, valgtes Førstelærer Jeppesen, Auning, som Formand i hans Sted. Jeppesen beklæder fremdeles Posten.

„Rougso-Sønderhald Herreders Folkebank“ oprettedes 1906 og indlogeredes samme Aar i den dertil af forhenv. Købmand H. P. Nielsen opførte Ejendom midt i Auning By — med Fili-aler i Allingaabro og Ørsted. — H. P. Nielsen valgtes til ad-ministrerende Direktør, Sagfører F. C. Boldsen, Randers (senere Auning), til juridisk Direktør. Da sidstnævnte 1917 flyttede fra

Eggen, traadte Sagfører A. A. Olsen, Auning, i hans Sted som juridisk Konsulent for Banken.

De Betæneligheder, der før Bankens Start kom til Orde, blev grundigt gjort til Skamme allerede i Bankens første Leve-aar, idet Totalomsætningen da naaede op paa det smukke Tal: 9 Millioner Kroner. At Banken ikke senere er bleven overflø-dig, beviser Regnskabet fra sidste Regnskabsaar 1917—18; da var Totalomsætningen nemlig ikke mindre end 52 Millioner Kr. I 1917 fik Allingaabro-Afdelingen sin egen Bygning, en anselig, næsten monumental Hjørneejendom tæt ved Allingaabro Station.

„Rougso-Sønderhald Herreders Folkebank“ i Auning.

Hele dette store Foretagende tjener saavel Auning og Omegn som Ledelsen til Ære. — Naturligvis driver Bankens juridiske Direktør ogsaa alm. Sagførervirksomhed i Auning.

Auning, der naturligvis har Læge, Jordemoder, Postvæsen, Telegraf, Telefoncentral, elektrisk Lys og Kraft, Kloakvæsen og meget andet Væsen, var, som sagt i ældre Tider ringe og uanset, nærmest hjemfalden til Medynk, og skønt det kun er mod Nord og mod Sydvest, der kan være Tale om et betydende Opland, saa vil man af det foran skildrede dog kunne forstaa, at det nære Naboskab til de udstrakte Skove (ca. 7000 Tdr. Ld.) og de store Moser, samt de betydelige Virksomheder og Forretnin-ger paa Stedet gør Auning til en god Arbejdsplads for mange „Hænder“, Skov- og Tørvearbejdere, Vognmænd, Fabriksarbej-dere, Bank- og Kontorfolk, Handels- og Haandværksfolk o. s. v.,

og at Byen saaledes i mange Henseender er bleven den Tap, hvorom mange af Egnens Interesser drejer sig.

Vender vi nu Blikket fra det rent materielle, vil vi faa at vide, at ogsaa andre Interesser varetages i Auning. Uden at ville „gruppere“ disse Interesser, f. Eks. efter deres aandelige Værdi, skal dog det vigtigste af, hvad der hører herindunder, omtales:

For over 50 Aar siden oprettedes „Auning Sogns Skyttekreds“ med Gaardejer Jens Jensen, Taarup, som Formand. Kredsen indmeldtes i Sommeren 1867 i „Randers Amts Skytteforening“. Der herskede ikke ringe patriotisk Begejstring i „Kredsen“. Det hørte med som noget selvfølgeligt, at man sang Fædrelandssange, øvede sig med Liv og Lyst, mødte præcist og marscherede i velordnede og veldisciplinerede Kolonner med Sang til og fra Øvelsespladsen.

I Begyndelsen af 90'erne oprettedes Auning Foredragsforening vistnok af Lærer P. Christensen, der i de første Aar var Foreningens Formand, og som saadan udførte et godt Arbejde, skaffede dygtige, alvorlige Ordførere og fik i det hele Sagen i den bedst mulige Gænge, ligesom han ogsaa ivrede for at faa bygget Auning Forsamlingshus. — Tanken blev til Virkelighed i 1895. — Da Christensen paa Grund af Sygdom ikke formaaede at lede Foreningen, blev Købmand Foersom et Aars Tid Formand, indtil han 1903 afløstes i Hvervet af Lærer J. K. Rasmussen, der fremdeles er Formand.

Auning Afholdsforening, der nu tæller op imod 200 Medlemmer, stiftedes 23. Februar 1883 med Gaardejer — senere Sogneraadformand — N. A. Busk som Formand. Foreningen havde i nogle Aar Mødelokale hos Skomager S. N. Pedersen. Siden 1907 er der Afholdshjem i Byen hos Bager N. Sams. Hjemmet nyder fortjent Anerkendelse for den Properhed og Hensynsfuldhed der raader der.

Auning Borger- og Haandværkerforening under dens nuværende Form stiftedes for knap en halv Snes Aar siden med Bager O. Nielsen som Formand. Nu er Slagter P. H. Sørensen Formand.

Saa vel nysnævnte Forening, som „Auning Klub“, der stiftedes 1907 med Bankdirektør H. P. Nielsen som Formand, bruger i Almindelighed Gæstgivergaardens Lokaler til deres Sammenkomster. Nu er Skovrider Fritz Formand for „Klubben“. Bogholder Søbørg har hele Tiden været Foreningens skattede Kasserer, idet han foruden at røgte dette sit Hverv, saa at sige

er uundværlig som Dekorator, Sceneinstruktør o. s. v. ved festlige Lejligheder.

Arbejdsmandenes Fagforening med Arbejdsmand Søren Hougaard Sørensen som Formand, er af nyere Dato; men adskilligt tyder paa, at den er levedygtig, og energisk varetager Arbejdernes Interesser.

At de politiske Afskygninger hver har sin Sammenslutning i Auning, anføres kun for Fuldstændighedens Skyld.

Auning Sogns Sygekasse, stiftet 1899 med Uhrmager J. F. Rasmussen som Formand. Siden 1906 har Skomager N. B. Jensen været Formand for Sygekassen, der nu har 524 Medlemmer.

Auning Sogns Sygeplejeforening oprettedes 1909 med Fru Bankdirektør Nielsen som Formand. Ved sidste Valg til Bestyrelsen blev Fru Mejeribestyrelse Rejnholdt Foreningens Formand.

Gymnastikforening har der eksisteret i mange Aar i Auning. Det har i de senere Aar været Lærer Johs. Jeppesen, der har ledet Gymnastikken, ligesom det ogsaa var ham, der for faa Aar siden som en ualmindelig energisk og dygtig Leder af Husflidsskolen fik oprettet „Auning Husflidsforening“.

Allerede for over 50 Aar siden var der i Auning aabne Øren for aandelig Tale og Forkyndelse baade af indremissions og grundtvigsk Art. Dygtige Præster og Lægprædikanter fandt her velvillige Tilhørere, og skønt det i Auning som overalt kun er de færreste, der kendeligt præges af aandelige Strømninger, saa vidner dog baade den lille „missionske“ Kreds i Auning og den bevidste „grundtvigske“ Kreds, der begge endnu er levende og friske, om, at „Livet“ ikke fik Lov til at dø ud.

Det er især siden 1914, da Indre-Missionær Valdemar Hansen flyttede til Auning, at et mere planmæssigt Arbejde inden for „I. M.“ er kommet i Gang. Det skyldes ligeledes V. Hansen, at det smukke Auning Missionshus, der opførtes 1915, blev til Virkelighed. — En „Blaa Kors“-Afdeling oprettedes indenfor „I. M.“ i 1916. „Kirkelig Forening“ dannedes i Auning 1915 med Fru Købmand Foersom som Formand. Foreningens Maal, at sørge for, at der i Auning kunde lyde en alvorlig, grundtvigsk Forkyndelse, var ikke noget nyt, men kun en praktisk Foranstaltning for sikrere og lettere at kunne fortsætte, hvad der allerede flere Aar forud var i Gang: Det var med Pastor Clausen-Bagge, Ø. Alling (nu Frimenighedspræst i Ringkøbing), som Prædikant, man havde ordnet sig med maanedlige Aften-gudstjenester i Auning Kirke. Siden Cl.-B.s Bortrejse fra Eg-

nen har Sognepræst M. Ring, Dalbynder, fortsat hans Gerning som „grundtvigsk Forkynder“ ved disse Gudstjenester.

„Grundtvigsk Ungdomsmøde i „Postbakkerne“ ved Auning, der siden hver Sommer vender tilbage og stedse samler en meget stor Skare om fremragende Mænds nationale og kristelige Vidnesbyrd, hører absolut med, naar det nuværende Auning med det stedlige Livs forskellige Foreteelser skal skildres. Det er „Grundtvigsk Præste- og Lærerkonvent for Randers og Omegn“, der paa Lærer J. K. Rasmussens Foranledning har sat disse Folkemøder i Gang i „Postbakkerne“. Rasmussen, der er Medlem af Konventets Bestyrelse, har hidtil ordnet og ledet Moderne.

Foruden det Aftenskolearbejde, der paa forskellig Maade i Aarenes Løb af Lærerne i Auning har været udført, har Lærer J. K. Rasmussen siden 1902 en Gang ugentlig hver Vinter samlet en stor Flok — navnlig Unge — i Skolen til Oplæsning og Sang. Paa Lærer Johs. Jeppesens Initiativ oprettedes imidlertid 1913 „Auning Ungdomsforening“ (under „D. d. U.“). Ungkarl Viggo Nielsen var Foreningens Formand det første Aars Tid, hvorefter Lærer Jeppesen ledede Foreningen, indtil Købmand R. Foersom blev Foreningens Formand. Der holdes Aaret rundt Møde hver 14de Dag — skiftevis kristeligt og folkeligt — samt desuden selskabeligt Samvær, Sommerudflugter etc. I nærværende Forbindelse fortjener et Hjem i Auning i særlig Grad at fremdrages, nemlig Købmand Foersoms. Som nævnt er Fru Foersom Formand for „Kirkelig Forening“, og Købmand Foersom Formand for Ungdomsforeningen. Begge disse Foreninger, der saaledes er i gode Hænder, har altsaa deres Hovedkvarter i det Foersomske Hjem. Dette er tillige Mødestedet for „Menighedsmøderne“ der afholdes her hver 14de Dag. Det gæstfrie, interesserede Hjem, er ved at være Centrum paa Pladsen for mange af de aandelige Rørelser.

Kirke, Hospital og Skole maa have et Afsnit for sig.

Som de fleste andre Steder er ogsaa i Auning Kirken det ærværdigste og ældste Hus. Den tager sig smukt og ret imponerende ud med sit høje, røde murtakkede Taarn, der ligger mod Vest og er opført Anno 1616 af Munkesten. Skib, Kor og Apsis er langt ældre, og stammer fra den romanske Tid. Der er Vaabenhus mod Syd, og et meget anseligt, tilbygget Gravkapel mod Nord, kun skilt fra Kirkens Indre ved en Gitterdør og et Forhæng. I Middelalderens Slutning eller maaske i Begyndelsen af Nytiden, indbyggedes der Hvælvinger i Skibet,

hvis Mure ved samme Lejlighed forhøjedes med røde Mursten. Paa Hvælvingerne findes Kalkmalerier — kun vidnende om liden Kunst — fra Anno 1562. Disse er dog efter delvis at have været afdækkede, atter overkalkede med Undtagelse af Apostelen Johannes, der i Feltet foran Alteret er fremstillet med et Bæger i Haanden, og Sct. Laurentius, der i Feltet over nævnte Gitterdør findes fremstillet med en Stegerist (han blev stegt for sin Tros Skyld) — og i den anden Haand en Pung med Kirkens Skat. Der er Prædikestol og Altertavle i Renæssancestil, den sidste rigt udskåret. Døbefonten, der er af Træ og har hængende Himmel over sig, stammer fra 1736. Den har mod Sædvane sin Plads nederst i Kirken — i Taarnrummet, der er lyst og venligt og danner et særskilt „Baptisterium“. Paa Gavlvæggen bag ved eller over Døbefonten, der hvor forhen „Grevestolen“ var, opstilledes i 1916 et særdeles smukt og godt Kirkeorgel.

Auning Kirke.

Det tilbyggede, hvælvede Gravkapel

er opført af Grev Jørgen Skeels Enke Benedicte Margrethe Brockdorf efter Mandens Død 1695. Hun lod endvidere bygge og opstille det mægtige og pragtfulde Marmor-Epitafium, der dækker hele Kapellets Bagvæg. I Kapellet findes 41 kostbare Kister (De 11 af Marmor, Resten af Sandsten) gemmende Støvet af nævnte Grev Jørgen Skeel og hans Slægt. Angaaende samme Naadigherres Bisættelse læses i Auning Sogns Kirkebog fra 1695:

„Sct. Jørgensdag fra den 23. April næst tilforn blev Nobilissimus loci Patronus Høyedle Velbaarne nu salige Jørgen Scheel meget prægtig nedsat og over hannem af vores Velædle høyrærværdige Biskop Braem en ypperlig, berømmelig Prediken holden i en anseelig høyardelig Gejstlig og verdslig Personers forsamling. Dend gode sl. Herres Ihukommelse være i velsignelse.“

I Kirkens umiddelbare Nærhed ligger den ejendommelige gamle Bygning, der hedder Auning Hospital. Nu benyttes den som Brændelsrum for Kirken og et Slags Pultekammer. Forøvrigt agtes „Hospitalet“ omdannet til Ligkapel.

Hospitalet er fra først af oprettet af en Jørgen Scheel 1631, og siden af en anden Jørgen Scheel 1786. Herom hedder det i „Hofmanns Fundats“:

„Af Rigens Raad og Marsk, Sal. Hr. Jørgen Scheel til Svostrup etc. er stiftet og af hans Efterkommere saavel som nulevende Ridder og Cammer Herre, Hr. Jørgen, Græve af Scheel og Stamherre til Stamhuset Estrup, vedligeholdt et Hospital, som er opbygt og funderet i Aufning Sogn og By og dertil henlagt en Kapital af 2600 Rdl., af hvis aarlige Renter, som er 130 Rdl. skal underholdes aarlig 7 Almisse-Lemmer i Hospitalet med en Forstanderske, som skal nyde lige Kost med en af Lemmerne og aarlig Løn 4 Rdl.“

Auning Skole.

Hvad endelig Auning Skole angaar, kan følgende gamle „Befaling“ tjene som en passende „Indgang“: „Efter Hans Kongel. Mayestæts allernaadigste Befaling af 14. Maj 1772 er dette en rigtig Fortegnelse paa, hvad der er lagt til Auning Skole aarlig. Til Skole-Løn nyder Skoleholderen aarlig — som fra Estrups Besidder fra gammel Tid er tillagt — 12 Rdlr. I Stæden for Læsningpenge af huer Gaard i Aufning og Taarup 1 skp. Rug, som udgør 2 Tdr. Rug. Af hvert Hus i forbemeldte tvende Byer 6 Skilling. Af Aufning 4re traver Rug-Brøndinger og 2 traver Byg-Brøndinger, hver Brønding vægtig 7 skaalpund. Af Herskabet nogle Læster Træ til Blokbrand og af hver Helgaard 1 Læs Græstorv. Læse-Kornet saa vel som Foeringen lignes paa hele og halve Gaarde samt Boelene i bem.te 2nde Byer. Hvorimod at Skoleholderen nyder foreskrevne, er han pligtig at informere Børnene uden videre Betaling. Til Indgangspenge nyder hand af hver Barn, som første Gang kommer i Skole, 4er Skilling, og hver Barn, som skriver og regner 2 sk. om ugen.

De 12 Rdlr. fra Estrups Besiddere betales Halvdelen til Juul og Halvdelen til Paaske. Kornet, Foeringen og Husmandenes Penge betales til Mortensdag.“

Indtil 1863 var der i Auning kun een Lærer. Indehaveren af Embedet paa dette Tidspunkt var den begavede, ildfulde Sønderjyde P. M. Juhl, der som ung havde været Huslærer hos Pastor Boesen i Agerskov i Sønderjylland, hvis Datter Marie han ægtede, siden havde han som Lærer paa Marienlyst Højskole ved København været en stadig Tilhører ved Grundtvigs Forkyndelse i Vartov. Juhl havde en ualmindelig Evne til at bringe Liv og Glæde og Optaget med sig, hvor han kom; derom kan endnu adskillige Gamle i Auning fortælle. I 1863 var den gamle Skole i Auning bleven forældet og for lille til den Børneskare der nu var, derfor byggede man den Skole, som nu kaldes „den gamle Skole“, og kaldede Seminarist J. M. Laursen til Andenlærer — den Laursen, der senere oprettede Sparekassen. — Indtil 1905 klarede Byen sig med 2 Lærere, men saa maatte der en 3die ansættes — det blev Forskolelærerinde Bodil Laursen, nu Lærerhustru og Lærerinde i Skarrild, Sydvest for Herning. Byens Udvikling tog imidlertid nu saa stærk Fart, at en Udvidelse af Skoleforholdene blev paatrængende nødvendigt, og allerede 2 Aar derefter — i 1907 — opførtes de 2 anselige ensartede Skoler, „Auning søndre“ og „Auning nordre Skole“. Daværende Førstelærer J. K. Rasmussen og Forskolelærerinden blev efter eget Ønske kaldede til den søndre Skole, medens Andenlærer Johs. Jeppesen blev Førstelærer ved den nordre Skole, hvor der ligeledes ansattes Forskolelærerinde. Nu regnes Skoleforholdene i Auning for at være i temmelig god Orden, idet saavel Lokaleforholdene som Skolegangen er grundet paa den nyere Tids Principper.

Et lille særligt Afsnit af Skolens Historie paa Stedet, danner Auning Højskole — Djurslands første Højskole. — Da den gamle Skole, der nedlagdes 1863, blev nedbrudt, flyttedes den kun et lille Stykke — ca. 300 Alen — ud paa Marken, hvor den genrejstes og indrettedes til Højskole paa Lærer Juhls Initiativ og med ham som Forstander. Efter kun 3 Vintres Forløb maatte Skolen imidlertid igen nedlægges. Forstaaelsen og Tilslutningen var for ringe.

Kendte Navne og Datoer

Bankdirektør *H. P. Nielsen*, født i Gulev 1860. I Lære i Randers hos Købmand A. P. Riisager fra 1874—1879. Kommis hos Købmand E. Ove Randers fra 1879—1884. Bestyrer af Gjerrild Kro fra 1884—89, derefter indtil 1904 drevet Forret-

ning i Auning. Medlem af Fausing-Auning Sogneraad 1909—13.

Snedkermester og Madratsfabrikant *N. Chr. Jensen*, født i Vindum Sogn 1874. Udlært hos Snedkermester N. Chr. Buch, Randers. Har arbejdet i Randers, Aalborg, Horsens, København, Aarhus m. fl. Købstæder og berejst Tyskland i ca. 2 Aar og søgt Uddannelse i flere af de største Byer. Hovedforretningen er nu Fabrikation af forskellige Slags Fjeder madratter, Spiralmadratter, Spiralsenge samt Sy- og Tobaksborde en gros. For Tiden Brandfoged i Auning søndre Brandkreds.

Købmand *Rich. Foersom*, født i Kolind 1875. Lært hos Købmand Rasmus Baden i Aarhus. Menighedsraadsmedlem og i Bestyrelsen for Hjælpekassen.

Købmand *C. F. Gerstrøm*, født i Tørring ved Vejle 1876. Lært hos M. Schou & Søn, Struer, og C. J. Momme & Secher, Grenaa. Virksomheden omfatter Kolonial, Korn- og Foderstoffer, Trælast og Bygningsartikler, Kunstgødning, Markfrø og Støbegods. Overtog Forretningen i Auning den 1. Maj 1905 efter H. P. Nielsen. Forretningen er i stadig Fremgang.

Lærer *J. M. Laursen*, født i Enslev 1836, død i Auning 1915. Demiteredes fra Lyngby Seminarium 1863 og blev samme Aar Andenlærer og 1873 Førstelærer i Auning. Oprettede og var Formand for Auning Sparekasse. Var i mange Aar den nærmeste Egns juridiske Raadgiver og Hjælper. Distriktskommissær i „Wistofts Brandkasse“.

Sagfører *A. A. Olsen*, født i Tølløse 1881. Efter Eksamens Afslutning 1903 ansat som Fuldmægtig hos Overretssagfører Mikkelsen, Thisted. Nedsatte sig som Sagfører i Auning 1907, blev Bankens juridiske Konsulent 1917.

Lærer *J. K. Rasmussen*, født i Frammerslev i Salling 1868. Demiteredes fra Gedved Seminarium 1895. Var fra December 1895 Enelærer i Vile i 2½ Aar, derefter Enelærer i Søttrup paa Himmerland i 4¼ Aar. Kaldedes 1902 som Førstelærer i Auning og blev, da Skolen i 1907 deltes, Førstelærer ved Auning søndre Skole. Formand i Foredragsforeningen, Formand i Menighedsraadet. Bestyrelsesmedlem i „Randers Amts Plejehjemsforening“, Bestyrelsesmedlem i „Grundtvigsk Præste- og Lærerkonvent for Randers og Omegn“. Var i nogle Aar Værgeraadets Formand, Lærerkredsens Formand, Afholdskredsens Formand m. m.

R. M. SIDENIUS

—
ALLINGAABRO

Medlem af Fausing-Auning Sogneraad 1909—13. Snedkermester og Madrasfabrikant N. Chr. Jensen, født i Vindum Sogn 1874. Udlært hos Snedkermester N. Chr. Buch, Randers. Har arbejdet i Randers, Aalborg, Horsens, København, Aarhus m. fl. Købstæder og berejst Tyskland i ca. 2 Aar og søgt Uddannelse i flere af de største Byer. Hovedforretningen er nu Fabrikation af forskellige Slags Fjedermadratter, Spiral-madratter, Spiralsenge samt Sy- og Tobaksborde en gros. For Tiden Brandfoged i Auning søndre Brandkræds.

Købmand Rich. Foersom, født i Kolind 1875. Lært hos Købmand Rasmus Båden i Aarhus. Menighedsraadsmedlem og i Bestyrelsen for Hjælpekassen.

Købmand C. F. Gerstrøm, født i Tørring ved Vejle 1876. Lært hos M. Schou & Søn, Struer, og C. J. Momme & Secher, Grenaa. Virksomheden omfatter Kolonial, Korn- og Foderstoffer, Trælast og Bygningsartikler, Kunstgødning, Markfrø og Støbegods. Overtog Forretningen i Auning den 1. Maj 1905 efter H. P. Nielsen. Forretningen er i stadig Fremgang.

Lærer J.M. Af. Laursen, født i Enslev 1836, død i Auning 1915. Demiteredes fra Lyngby Seminarium 1863 og blev samme Aar Andenlærer og 1873 Førstelærer i Auning. Oprettede og var Formand for Auning Sparekasse. Var i mange Aar den nærmeste Egns juridiske Raadgiver og Hjælper. Distriktskommisær i „Wistofts Brandkasse“.

Sagfører A. A. Olsen, født i Tølløse 1881. Efter Eksamens Afslutning 1903 ansat som Fuldmægtig hos Overretssagfører Mikkelsen, Thisted. Nedsatte sig som Sagfører i Auning 1907, blev Bankens juridiske Konsulent 1917.

Lærer J. K. Rasmussen, født i Frammerslev i Salling 1868. Demiteredes fra Gedved Seminarium 1895. Var fra December 1895 Enelærer i Vile i 2 Vi Aar, derefter Enelærer i Søntrup paa Himmerland i 41/* Aar. Kaldedes 1902 som Førstelærer i Auning og blev, da Skolen i 1907 deltes, Førstelærer ved Aunings nedre Skole. Formand i Foredragsforeningen,

Formand i Menighedsraadet. Bestyrelsesmedlem i „Randers Amts Plejehjemsforening“, Bestyrelsesmedlem i „Grundtvigsk Præste- og Lærerkonvent for Randers og Omegn“. Var i nogle Aar Værgeraadets Formand, Lærerkredsens Formand, Afholdskredsens Formand m. m.